

תכנית הלימודים במתמטיקה בחטיבת הביניים

תקציר המבוסס על סקירתה של ניצה שיאון

לדוח המלא

בשנת 2009 הושלמה הכנת תכנית לימודים חדשה במתמטיקה לחטיבות הביניים בישראל. מטרת התכנית הייתה ליצור רצף לימודי עם תכנית הלימודים של בית הספר היסודי. במרכז עמד פיתוח חשיבה וחקר מתמטי ומעבר בין ייצוגים מתמטיים. התחומים המרכזיים שנלמדים בהם: מספרים, אלגברה וגיאומטריה. התכנית מיועדת להילמד בהיקף של 5 שעות לימוד שבועיות בכיתות ז'-ט'. יישום התכנית נתקל בקשיים ומאז בוצעו מספר שינויים כדי להתאים את התכנית למציאות בשדה.

אוריינות מתמטית

1. אוריינות מתמטית אינה מרכיב משמעותי בתכנית הלימודים. עם זאת, כתגובה לממצאי מחקר פיז"ה, משרד החינוך הנחה את כותבי ספרי הלימוד לכלול בהם גם משימות אורייניות ומשימות הדורשות חשיבה כמותית. בנוסף, המשרד פנה אל גופי פיתוח, כדי שיקימו מאגר של משימות בהתאם למסגרת המושגית של פיז"ה ולפי תכנית הלימודים ('תכנית מוארת').
2. המשימות הללו יועדו בעיקר לרמות הלימוד הנמוכות והוקצתה עבורן שעת לימוד שבועית ייעודית. לקראת מחקר פיז"ה של שנת 2018 המשרד הנחה את המורים להורות לתלמידים לבצע משימות מהמאגר, אך לא ברור עד כמה בשטח אכן נעשה שימוש בחומרים אלה. לקראת שנת הלימודים הנוכחית (תשפ"א), הוקצו 10 שעות לימוד בכיתה ט' שבהן הנושאים 'חזקות' ו-'הסתברות' יילמדו בשילוב של משימות אורייניות.

מצוינות

1. ככלל, תכנית הלימודים אינה מחולקת לפי רמות לימוד. עם זאת, בשנת 2013 משרד החינוך פרסם מסמך ייעודי המכוון אל כיתות מצוינות והקבצה א' בכיתות ט'. המסמך הגדיר את חלוקת השעות בין נושאי האלגברה והגיאומטריה ובעקבותיו נכתבו על ידי אנשי המשרד חומרי למידה ייעודיים לקבוצות אלו.
2. תכנית הלימודים החדשה הופעלה לצד פרויקט גדול של משרד החינוך, שנקרא: 'מיצוי ומצוינות'. בפרויקט זה פותחו חומרי לימוד לתלמידים מתקשים ולתלמידים מצטיינים. הוקמו כיתות מצוינות שלמדו לימודי העשרה מתמטית שעתיים נוספות מדי שבוע. ברבות השנים, התקצוב של פרויקט זה דעך, עד שהגיעה תכנית 'מתמטיקה תחילה' שהקדישה שעות להקבצה א' בכיתה ט'.
3. החל משנת 2011 החלה לפעול תכנית 'עתודה מדעית טכנולוגית' (עמ"ט) שבמסגרתה הוקמו כיתות מצוינות בכ-250 בתי ספר על-יסודיים. כיתת עמ"ט מקבלת 6 שעות לימוד תוספתיות, שמתוכן שתיים מיועדות להעמקה, האצה והעשרה במתמטיקה. לשעות הללו נכתבה תכנית לימוד ייעודית עם חומרים ייחודיים.
4. לצד תכנית הלימודים, פועלות תכניות מצוינות נוספות. בולטת בהיקפה היא תכנית 'מופ"ת' הפועלת בכ-160 בתי ספר. התכנית מתבססת על תכנית הלימודים של משרד החינוך ומוסיפה עליה פרקי האצה מתוך חומרי הלימוד של כיתות גבוהות.